

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Slavnostni govor
predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar
ob mednarodnem dnevu invalidov**

Brdo pri Kranju, 4. december 2023

Velja govorjena beseda.

Spoštovana predsednica Državnega zbora mag. Urška Klakočar Zupančič, spoštovani predsednik Vlade dr. Robert Golob, spoštovana predsednica Sveta za invalide Republike Slovenije in predsednica Nacionalnega sveta invalidskih organizacij mag. Mateja Toman, cenjeni predstavniki invalidskih organizacij, spoštovani visoki gostje, gospe in gospodje.

V imenu predsednice državnega zbora in predsednika vlade vam izrekam naše skupne čestitke ob mednarodnem dnevu invalidov.

3. december, mednarodni dan invalidov, so Združeni narodi z resolucijo Generalne skupščine razglasili leta 1992 zato, da bi spodbudili boljše razumevanje problematike, povezane z invalidnostjo, s temeljnimi pravicami invalidov in z vključevanjem invalidov v družbo. To je temeljna naloga vsake države in razvite družbe.

Invalidi predstavljate 15 odstotkov svetovne populacije, kar je približno 1,2 milijarde ljudi, in kot največja družbena manjšina ne smete biti spregledani. Med prebivalci Slovenije je okoli 12 do 13 odstotkov invalidov. Moramo slišati vaš glas v vseh jezikih, tudi v znakovnem in v jeziku gluhoslepih, in ne smemo odločati o vas brez vaše aktivne vloge. Torej nič o invalidih brez invalidov.

Mnogi invalidi po svetu nimate enakega dostopa do zdravstvenega varstva, izobraževanja in zaposlitvenih možnosti, niste deležni storitev, ki jih potrebujete in ste velikokrat izključeni iz vsakodnevnih dejavnosti.

Pravica do enakovrednega vključevanja v družbo je temelj demokracije in aktivnega državljanstva. Vsaka država lahko svojo veličino pokaže ravno preko odnosa do ranljivih skupin in vsak posameznik s svojim ravnanjem do drugačnih ter vrednotami človekoljubja pokaže odnos do sočloveka. Invalidi ste in boste del naše družbe, tudi

vi jo namreč pomagata graditi. Pomembno se je zavedati, da je oseba z invalidnostjo enakopraven in enakovreden člen družbe, ki lahko prav tako bogati politično, družbeno, gospodarsko in kulturno življenje naše države.

V Sloveniji je bila v zadnjih letih sprejeta vrsta zakonodajnih rešitev za uresničevanje konvencije, od zakona o izenačevanju možnosti invalidov, pa do zakona o osebni asistenci. Velik uspeh je bil tudi vpis slovenskega znakovnega jezika in jezika gluhoslepih v ustavo leta 2021, vendar je to le prvi korak, zato kot mnogi drugi pred mano ponovno pozivam vlado, da čim prej pripravi podzakonske akte in ustavno varovano pravico spremeni iz mrtve črke na papirju v aktivno pravico.

Na mestu so tudi opozorila Sveta za invalide RS, ki ponovno opozarja na dejstvo, da je v naši državi kar 3.000 polnoletnim državljanom odvzeta volilna pravica zaradi invalidnosti. Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov v 29. členu o politični udeležbi jasno navaja, da bi morali imeti invalidi možnost, da v celoti sodelujete v političnem in javnem življenju enako kot drugi, vključno s pravico in možnostmi, da volite in ste izvoljeni. Na pobudo nevladne organizacije je Zagovornik načela enakosti ugotovil, da je možnost odvzema volilne pravice osebam z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi diskriminacija in postopek spremembe Zakona o volitvah v Državni zbor se je že začel.

Zavedamo se, kaj vse moramo skupaj narediti v prihodnje, čim prej. Invalidom moramo zagotoviti enake možnosti za izobraževanje, to je namreč bistveno izhodišče za uspešno vključevanje v družbo in vstop na trg dela v nadaljnjem življenju posameznika, ki ga je prizadela invalidnost.

Projekt »invalidom prijazne občine« je recimo bistveno prispeval k odpravljanju ovir v življenjskem okolju, a kljub temu nas čaka še veliko dela. Še vedno preveč stavb nima dvigal in mnogi invalidi ostajate ujetniki v svojih stanovanjih brez možnosti vključevanja v okolje. Preveč centrov za socialno delo nima dostopa za invalide. Veliko je pomanjkljivosti pri dostopu do komunikacij, do informacij, avdiovizualnih in spletnih medijskih vsebin, ki invalidom lahko bistveno olajšajo spremljati dogajanje v družbi. Pravica do mobilnosti oziroma dostop do javnega prevoza je zelo pomanjkljiv. Obstoječ nabor podpornih storitev v skupnosti je daleč preskromen, da bi omogočal deinstucionalizacijo, ki jo želimo uveljaviti. Veliko pričakujemo od uveljavljanja zakona o dolgotrajni oskrbi, sprememb zakona o osebni asistenci in krepitve storitev v skupnosti.

Seveda ni vse slabo in tudi vse na enkrat ne gre, a omogočanje dostojnega življenja invalidom je proces, ki se nikoli ne ustavi. Pomembno je, da se zavedamo, kje smo šibki in kako določiti prioritete za izboljšave, ki jih moramo nato postopoma tudi izvajati. Izboljšati moramo sodelovanje med ministrstvi in drugimi državnimi institucijami, da bomo lahko razvijali pravičen sistem za vse invalide, ki bo jasen, pregleden ter ne bo dopuščal anomalij oz. da bo teh čim manj.

Vrzeli so tudi na področju urejanja položaja otrok s posebnimi potrebami in pri pomoči družinam z otroki s posebnimi potrebami. Poskrbeti moramo za 900 mlajših invalidov in otrok s posebnimi potrebami, ki so trenutno nameščeni v domove starejših. Invalidom so, tako kot mladim, stanovanja vedno bolj nedostopna, zato moramo slediti načrtom o povečanju števila neprofitnih najemnih stanovanj.

Zadnje čase veliko govorimo o osebni asistenci in zlorabah pri izvajanju le te. Obenem je treba povedati, da je osebna asistenca prinesla kar nekaj pozitivnih zgodb in dobrih praks. Poraba nekajkrat presega načrtovana sredstva tudi zato, ker je trenutno v financiranje po Zakonu o osebni asistenci vključeno marsikaj in ne le osebna asistenca. Zato je prav, da so se začeli izvajati nadzori, ki jih na terenu prej ni bilo.

Nevladne organizacije, ki ste danes z nami, niste le prostor izmenjave izkušenj, ampak z izvajanjem številnih programov in dejavnosti pomembno prispevate k ustvarjanju enakih možnosti, podpirate aktivno in neodvisno življenje invalidov ter z različnimi storitvami dopolnjujete vlogo države na področju uresničevanja pravic invalidov, za kar vam izrekam iskreno zahvalo in hvaležnost. Vedno bom zagovarjala sistemske načine financiranja vaše dejavnosti, saj ste nenadomestljiv del civilne družbe, na katerega se zanese veliko ljudi.

In zato morate biti vključeni tudi v procese oblikovanja rešitev in drugih ukrepov na vseh področjih, ki so pomembna za invalide, saj je vaše znanje obsežno in neprecenljivo.

Izvajanje Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji spremlja tudi Svet za invalide RS. Invalidi želijo, da bi bil Svet za invalide RS s sprejemom novega zakona urejen kot neodvisno telo, skladno z zahtevami Konvencije in napotili Odbora ZN o pravicah invalidov. S tem bi bili zagotovljeni ustrezni pogoji, da bi Svet za invalide RS učinkoviteje nadziral uresničevanje Konvencije in izvajal naloge obveznega posvetovalnega foruma o vprašanih invalidske politike.

Letošnji moto obeleževanja mednarodnega dneva invalidov je »Združeni v akciji za reševanje in doseganje ciljev trajnostnega razvoja za, z in s strani invalidov«.

Vsi skupaj moramo sodelovati in si prizadevati, da bi naredili svet in Slovenijo boljšo in pravičnejšo za invalidne osebe z različnimi težavami, ki so vedno lahko tudi priložnosti. Invalidi želite in hočete soodločati, biti vključeni in biti soodgovorni za naš svet. Želite biti aktiven del družbe in ne želite biti le pasivni prejemniki skupnostne pomoči.

Invalidnost ne sme biti ovira za uresničevanje sanj in ciljev. Naša naloga je, da vam omogočimo, da razvijete svoj polni potencial in prispevate k skupnosti na enak način kot vsi ostali. Vsak po svojih močeh in zmožnostih. Invalidi ste močni posamezniki, ki premagujete ovire vsak dan, ne le fizične, temveč tudi družbene, s svojo voljo in neustavljivo željo po življenju.

Od vas se lahko marsikaj naučimo vsi, ki takšnih ovir, kot jih imate pred seboj vi, mi nimamo. Meni ste vzor.

Srečno in lepe bližajoče se božične in novoletne praznike vam želim.

Vsem mladim parašportnikom in parašportnicam, ki so danes z nami, in verjetno težko čakate poletne paraolimpijske igre v Parizu, pa, da se vam izpolnijo načrti, ki ste si jih zastavili, saj vsi invalidi vsak dan dokazujete, da nič ni nemogoče, če premagamo ovire v glavi.

Vsi pa ne smemo pozabiti na olimpijsko geslo: pomembno je sodelovati in ne zmagati.